

Cronica Artistică

— EXPOZIȚIA DELA ATENEU —

Mihailescu—Sperlich—Ioanid—Henția

Un fel de *cvartet* ce odată pe an face cite o expoziție în rotonda Ateneului. Pentru niște artiști e prea puțin aceia ce au expus acești patru tineri, în fața cărora am dori să fim stăpîniți de aceeași admirație cu care ne oprim dinaintea adevăraților artiști. Nu fără interes am privit două-trei pinze ale d-lui Mihailescu, singurul care îndreptățește oarecare speranțe într'un viitor și acesta nu prea glorios, deoarece nu poți cuceri pe deplin stima lumii atunci cînd nu reprezinți nici o originalitate, ci te ții de urma cutărui artist mare. D. Mihailescu a izbutut să-și însușească citeva calități de factură demne de atențiune, pe care le folosește, aș putea zice cu inteligență și chiar cu sentiment, atunci cînd redă colțuri din natură, alese ca de un adevărat artist. „Peisagiu“ și citeva acuarele de o izbutită transparență sînt cele citeva lucrări mai bune ale acestui artist, despre care se poate spune că posedă, în germen, un temperament care însă, din nenorocire, nu va putea ajunge la maturitate din cauza acelei irezistibile înclinări spre imitațiune, vădită în fiecare din pinzele expozantului.

D. Ioanid nu e desigur un artist, dacă aceia ce se înțelege prin acest cuvînt nu se cuprinde numai în exprimarea aptitudinilor de executant și încă ale unui executant mediocru. În a combina culori, fie chiar armonice între ele (cum nu e cazul), a le pune prin proceduri tehnice pretențioase, fie chiar la locul lor (iarăși cum nu e cazul), nu însemnă a face artă. În afară de asta d. Ioanid nu ese din cadrul subiectelor *de ocazie* atît de potrivite—gustului public, va zice d-sa—tablourilor-reclamă, zicem noi, cu care sînt împănate vitrinele librăriilor, cum și a magazinelor de rame „șitablouri“. E trist că după atita vreme, în care după lungi și zadarnice frămîntări, s'a închegat un început de adevărată artă, să revezi aceleași pinze fără de senz, aceleași „naturi moarte“, *specialitatea* diletanților, aceleași felii de pepene, sau pere pergamute, struguri razachie și mere creștești sau pădurețe, nu știi bine; d. Ioanid ne va da, sau mai bine, va da explicații „cumpărătorilor“. Ne pare rău că d. Ioanid, care va fi fost cîndva un bun desenator, dovadă studiile d-sale de „capete“ — să fie perdut

pentru arta noastră, căci pe drumul ce l-a apucat și cu stăruința de a merge tot înainte, cu greu va putea fi socotit printre cei aleși.

Al treilea artist al cvartetului este d. Sperlich, care nu și-a precizat bine genul cărui se va consacra, deoarece îl vedem când ca acuarelist, când ca pictor. Trebuind să ne pronunțăm și asupra d-sale, vom spune că niciodată noțiunea de artă nu a fost mai absentă decât din operele d-lui Sperlich. Peisaje fade, flori fără relief, capete rău desenate, pasteluri reci, iată ce expune d. Sperlich cu pretențiunea de a se impune în ochii oamenilor de gust, pretențiune, ce-i drept, demnă de ambițiunea unui adevărat artist. Desigur d. Sperlich nu lucrează și pentru noi, pentru cei care gustăm arta și care știm din experiență că acolo unde încetează aceasta, începe negustoria. N'am reținut nimic din lucrările acestui artist; am privit și am plecat întovărășit de un vag sentiment de tristețe, cașicum ești silit să suferi atunci când vezi cum în zadar „bat la poarta vieții“ atâtea idei fermentate în țeastă unui om în putere, și care, după țătita energie cheltuită, rămâne în fața ta mult mai scoborit decât ar fi fost, dacă nu ar fi produs opera aceea de nimic.

D. Henția, ultimul din această expoziție, denotă un temperament domol care se simte fericit cu cele câteva peisaje și litografii „originale“. Poate că în parte e îndreptățită această mulțumire de ceea ce faci, deoarece litografiile d-sale sînt destul de bune, socotite bine-înțeles în cadrul unor lucrări de școală. Mi-au plăcut acele *profiluri* delicate, de o expresie ce te îmbie și te dispune în faoarea artistului. O mică sfortare, și d. Henția, părăsind lucrările de școală, va putea să ne dea opere de artist format.

Grant — Verona

D. Grant trece desigur ca unul dintre cei mai buni acuareliști ai noștri. Meritul acesta nu i-a fost contestat până astăzi, și d-sa muncește cu inimă pentru a se menține în ochii publicului care gustă delicatul gen al acuarelei, și care va ști odată să facă deosebire între acuarelă, pictură în culori de apă unde luminile se cruță, și guașă—pictură în culori preparate cu albuș de ou, unde lumina se acoperă. Iată de ce ar fi bine ca d. Grant să fie mai mult samă de pretențiunile genului în care s'a specializat; o acuarelă, când e acuarelă, reprezintă în adevăr o operă de preț, altfel, retușările cu guașă sau pastel îi înjumătățeste, dacă nu-i reduce în totul, valoarea. Astfel „Olarul (75) are, pe lângă inteligente valorificări în acuarelă, și ampatamente în alb ca în guașă. Tot astfel în „Vedere din Cap Martin“, unde peisajul ar fi ciștigat mult fără acei pomi de pe primul plan, pe care un artist superior i-ar fi suprimat. În general expozițiunea d-lui Grant reprezintă în ceea ce privește tehnica serioase calități, pe care, e drept, nu le-am mai întilnit la nici unul dintre pușinii noștri acuareliști; o transparență remarcabilă, o armonie inteligent căutată, cum și o factură îndestul de abil mînuită. Am mai re-

marcat la d. Grant o greșită înțelegere a subiectului, pe care ne place mai bine să o punem în sarcina unei greșite intitulări. Astfel tabloul „Oboselă“, de o admirabilă transparență, e o imposibilă traducere, o falsă exprimare a oboselii, care la o fată ce cară cu donița, când ea s'a oprit pentru a se odihni, nu se manifestă printr'o aducere a brațelor pe după ceafă cum și printr'un suris destul de vioiu. Astfel de greșeli sînt frecvente în lucrările d-lui Grant, ceia ce și face ca multe din acuarelele d-sale să aibă acel ceva *artificial*, la care desigur autorul nici nu s'a gîndit.

Alături de d. Grant, d. Verona apare ca o personalitate artistică bine definită, posedînd toate însușirile adevăraților artiști. Mult bine i-au adus artistului stăruitoarele sale studii de plin-aer, vădite în toate lucrările sale. A priceput din vreme artistul că singurul bun cu care se poate lăuda un artist este, în afară de compoziție, studiul valorilor, făcut mai ales în plin aer, un studiu pe cît de profund pe atît de sincer, care imprimă operei acel nu știu ce de perfect, desăvîrșit. Aci în echilibrul valorilor rezidă știința de a picta a artistului, și, fără o convingere reală în această știință, nu te poți pronunța, atunci când vorbești de un artist, fără să faci oarecare rezerve. D. Verona a dovedit de mult că știe să echilibreze mai bine ca oricare valorile, și nu în puținele pînze expuse acum se dă măsura marilor calități ce posedă. Ceia ce ne arată astăzi, abia dacă amintește pe virtuozul pînzei „Pinea cea de toate zilele“, care, împreună cu „Inmormintarea grănicerului“, fixează pentru totdeauna faima d-lui Verona. Totuș în pînzele expuse se vede îndeajuns că d. Verona cîștigă tot mai mult teren față de ceilalți artiști, ceia ce ne îndreptățește să vorbim de d-sa cu dreaptă laudă, fără ezitări, fără restricțiuni, așa cum nu o poți face cu alți artiști de o faimă forțată, despre care, cînd ești întrebat, răspunzi cu greu pe inimă.

Am remarcat în această expoziție „Un Cosaș“, tablou de o admirabilă armonie, după cum e și de o transparență măiastră. Just ca ton, terenul e tratat într'o tehnică savantă îndestul de potrivită subiectului. Impresia primită—un simțimînt de bucurie ca la revederea unor locuri cunoscute—e complectă; și odată cufundat în amintiri, cu greu te mai poți înturna, cu greu te desparți de imaginea care ți-a răscolit sufletul. *Portretul d-lui Ieschek* e o curajoasă exprimare a unei individualități prin ajutorul efectelor tehnice, care de o liberă desfășurare, denotă că d. Verona e un artist independentă, ce nu se lasă ademenit de cerințele modei, care din nefericire au pătruns și în artă. Acest portret, de o tehnică strălucitoare, nu poate fi în gustul saloanelor, dar e în gustul artiștilor, de z căror apreciere e bine să se fie samă.

Bassarab

Pictorul Bassarab și d. locotenent Petrescu au întocmit laolaltă o expozițiune, din care se pot trage cîteva concluzii ce vor folosi publi-

cului doritor de a-și cultiva sentimentul de artă. Și anume, va ști publicul de ce un pictor, care are la îndămină o gamă de culori și un aparat tehnic cu care ar putea zugrăvi *orișice*, nu trebuie să facă aceasta. Cu alte cuvinte sînt limite care definesc cîmpul inspirațiunii unui pictor, tot așa după cum sînt rațiuni pentru care nu orice pinză colorată poate binemerita dela admirația noastră. D. Bassarab pare că nu are încă bine definită noțiunea de artă, deoarece d-sa foarte ades confundă arta, partea subiectivă cu însușirile ei emoționale, ce se strecoară fără vrerea noastră în opera de artă și a cărei prezență nu se poate forța prin mijloace tehnice,—o confundă cu meșteșugul, însușire obiectivă redusă la abilitatea de a imita un lucru. Să știe d. Bassarab că, cu răbdarea de a detalia și cele mai neînsemnate nimicuri, cu talentul (?) de a zgîria cu acul, de a desena antenele unui flutur sau de a estompa umbra din indoitura unui bilet de bancă, nu se poate ajunge la rezultate care să mulțumească exigențele artei, în numele căria aspiți să treci la nemurire.

Nu ne îndoim că d. Bassarab știa mai dinainte acest lucru: anume că arta, indiferent de scop, care e bine să nu existe, trebuie să aibă acea calitate emoțională ce reprezintă propria emoțiune a artistului inspirat, și care trebuie neapărat să o aibă și cel ce contemplă opera. Aci intervine, aci începe rolul tehnicei. D. Bassarab izbutește, ce-i drept, cu „Fluturii” d-saie să ne miște. Dar ce? Sentimentul de curiozitate, mirarea pentru astfel de *ciudățenii*. Intr’adevăr, e miraculos,—nu talentul, vai! ci *șiretlicul* cu care artistul a redat țesătura acelei aripi diafane, fineța aceluia desen de pe biletul de bancă, porozitatea imposibilă de redat a aceluia fund de cutie unde se văd și literile pirogravate ale firmei regiei. E admirabil... de *curios* cum artistul a învins alțea greutatea de *imitațiune*. Ce migăleală.... uriașă! Cum abundă rafinăriile tehnice, cum pierе însă orice sentiment de artă. Dacă d. Bassarab crede că e operă de artist aceia ce a făcut d-sa, apoi să nu fie vesel pentru aceasta, deoarece în curînd se va aduce ultimele perfecționări meșteșugului fotografiei colorate și atunci, ori vom consimți să dăm numele de artă tuturor produselor acestor mașini minunate ce-i drept, ori s’a isprăvit cu arta d-lui Bassarab. Nu. Nu așa se face artă, și d. Bassarab e prea înaintat pentru a i se arăta cum. Afară de asta arta nu se învață din carte nici din spusele altuia. Dacă la vîrsta, la care a ajuns artistul și în mijlocul atîtor artiști camarazi, d-sa se mai pasionează de aceste imitațiuni servile, *înșală-ochiu*, cum le zic aiurea”), fără să caute la farmecele măreții naturi, acolo unde sufletul învață să simtă după cum ochiul a învățat să vadă, auzul să audă și mintea să judece, apoi puțină nădejde de a ni-l mai cîștiga. Să fie sigur d. Bassarab că adevărata operă l-ar fi costat mai puțină muncă, mai puțin canon, nu ar fi avut nevoie

1) *Trompe-l'oeil*. Vezi Sully Prudhomme. Prose.

de lupă, de ace și alte unelte fine cu care a lucrat la zadarnica d-sale operă: „Fluturii“. Cu puțină culoare și, la început, cu tot atîta talent, zugrăvea o pînză în care d-sa punea ceva din sufletul d-sale, ceva care nu se definește, ceva care scapă oricărui examen microscopic—căci așa lucrează d. Bassarab!—și care nu se poate reda cu nici o unealtă. Dar talentul, puterea aceasta de a traduce o impresiune a ta proprie—căci astfel cădem în pastişă—așa fel încît mai că să transmitem și alluia aceia ce am simțit, e mai presus de aceste imitațiuni servile, unde mintea nu gîndește nici inima nu bate, deci unde nu mai poate fi vorba de imprimarea unei emoțiuni. Rămîn deci aceste opere de imitațiune pentru a fi admirate ca niște simple *curiozități grafice*, care nu au nimic a face cu arta, deși ele pot fi semnate uneori de artiști. La Ateneu în sala colecțiunilor Exarcu, e un desen reprezentînd un nud de femeie care e umbrit, valorat, cum am zice, nu prin umbre și lumini rezultate din mînuirea unei pensule sau a unei estompe ci—cite nu trăznește prin capul omului!—efectul e prins printr'o scriere microscopică, o înșirare de nume, de fapte și alte nimicuri, care scrise în mod normal ar fi cerut nu știu cite pagini. Iată, mi-am zis, un extraordinar muritor, care, în momentele în care s'a datat la acel nebunesc canon, nu avea cel puțin mîngierea să știe că în el se găsea în germen un mare miniaturist. Vorbesc negreșit de migăleala din miniaturi, iar nu de miniatura ca compozițiune decorativă.

Trecînd dela aceste curiozități grafice, după cum le vom numi de-acum înnainte, întilnim pe panoul d-lui Bassarab citeva studii de o factură mai liberă, nu însă largă, cum se cere genului peisaj, din care artistul atacă vre-o două subiecte. Tabloul „La lucru“ e inteligent redat prin mijloace tehnice demne de luat în samă. Impreună cu acesta „Cocoșul fericit“, o adoua pînză, sînt singurele pînze unde d. Bassarab se depărtează de acele nenorocite curiozități grafice, izbutind să ne intereseze într'un grad oarecare. În „Oltean“ d. Bassarab cade în acelaș păcat ca în „Fluturi“: migălește, caută, caută cu stăruință—o stăruință de femeie care brodează—fără să bage de samă că pune falș și că la urma urmei totul e o imitațiune zadarnică. Mai bine este d. Bassarab în decorațiuni, unde are și un teren mai potrivit temperamentului d-sale, care rezistă orișicărei munci meticuloase. „Iconostas“, de un aspect bizantin în format triptih, e bine ca compoziție; diviziunea maselor inteligent făcută prezintă, în centru, pe Maica Domnului cu copilul Isus, în dreapta și în stînga pe Sf-ții Ioachim și Ana. Decorul în metal presărat de motive bizantine și uneori de motive țărănești, face o bună impresie, și d. Bassarab se poate felicita de rezultatul ordonanțării lor. Intrînd în analiza icoanelor vom spune deocamdată că ele nu au nimic bizantin căci, pentru a bizantiniza o icoană, se cer unele calități de factură pe care d. Bassarab le ignorează. E destul să spunem că artistul s'a mulțumit să coloreze sfinții într'un galbăn roșcat, și să-i drapeze cu vestimente preoțești moderne, unde, cu marele d-sale merit de a imita, a iz-

butit să redea în mod desăvârșit desenul întortochiat al stofei. Mai sînt unele greșeli de desemn, care se trec cu vederea, cînd artistul izbutește să dea ceva cu caracter. Foarte frumoase și de o inteligență alcătuire decorativă sînt acele „sipeturi“ cu suprafețe în relief, cum și miniaturile de pe evanghelii care au și reale calități de armonie.

Locotenent Petrescu

D. Locotenent Petrescu este poate singurul dintre tinerii noștri ofițeri care în ore libere se îndeletnicesc cu artele plastice. Face bine sau rău, cîștigă ceva arta, cîștigă artistul, aceasta ne vom da silința a o arăta. Fie-ne ertat însă dacă, potrivit felului nostru de critică, vom judeca pe d. Locot. Petrescu cu acelaș sînge rece ca și pe camarazii d-sale pictori civili. Dealtfel, cine face o expozițiune înșamnă că se hotărăște a renunța la susceptibilități, îndestul de menajate de intimitatea unei locuinți retrase, cît și de claca mai mult decît binevoitoare a celor ce-l inconjoară. Aci în *expoziție*, la Ateneu, glasul iubirii de sine trebuie să amuțescă, pentruca în locu-i să se poată auzi acela al publicului cunoscător și care e ceva mai pretenșios.

Privind expoziția d-lui Locot. Petrescu, m'am gîndit fără voe cum mulți dintre oameni își datoresc o proastă popularitate acestei invincibile înclinări de a-și pune în evidență calitățile spiritului, fie că le exprimă prin discursuri de ocazie, toasturi, fie că încearcă a le pune în evidență, semnînd în josul unei poezii, a unei reviste sau însfirșit a unei pînze. Această clasică înclinare (că e clasică, dovadă acel *si tacuisses...*) care bravează orice timiditate, o are și d. Locot. Petrescu, care face o expoziție de pictură și încă în Ateneu. Mărturisim că, înainte de a fi văzut pînzele d-lui ofițer, dacă cineva ne-ar fi prezentat, am fi fost foarte încințați că-i facem cunoștința, mai ales că dintr'o adincă convingere nutrim o nestrămutată stimă pentru armată. Acum însă, după ce am cunoscut această *slăbiciune* a d-lui Locot. Petrescu, cu greu vom mai dori a-l întilni. Și de ce? Pentrucă d. Petrescu, care în ore libere, ca divertisment, face și pictură, a găsit că e bine să se producă cu acele pînze, a căror menire nu poate trece peste aceia de a fi făcut să-i treacă de urit. Dar atunci pentruce toți ciți, pentru a ne distra, facem pușină muzică, un flaut, o vioară, un clavir, nu trecem la Ateneu pentru a da concerte în fața publicului mare, a artiștilor, a presei? Este oare artă, o artă superioară în tot ceia ce se cîntă, după cum e „poezie“ în tot ceia ce se scrie? Hotărît nu. E bine, ca în locul altor sporturi mai primejdioase, să preferim a face chiar pictură, mai ales că ar fi o distracție dintre cele mai plăcute; dar cînd ne înfățișăm înaintea unui public, în sala Ateneului, cu aceste nevinovate îndeletniciri, înșamnă că ignorăm rostul adevăratii arte, și în cazul cel mai rău, că apreciem în acelaș fel o artă de diletanți, cum de pildă muzica unor țigani fără școală—și arta unui virtuoz, sau chiar aceia redată de un artist cu o mai puțină faimă, dar, oricum, cu talent și școală.

In pictură de mult se face această confuzie. Publicul însă să o știe : culoarea e ca alcoolul ; vopseaua roșie de pe chenarul unui chipiu, cerul albastru dintr'un peisagiu imposibil de închipuit, momesc ochiul, îmbată simțurile și te lasă ademenit, ca să nu zic „cumpărat“, ca și vătămătorul element. Dacă însă publicul ține ca pictura să-și aibă și ea un Carol Scrob al ei, atunci să încurajeze copilării ca : Poligonul de la Dădiloș și alte nimicuri din expoziția d-lui Mogoș Petrescu, locotenent.

Iser

Să reținem numele d-lui Iser ca unul ce reprezintă o latură a picturii noastre, cu totul necunoscută publicului. Și e poate aceasta cauza pentru care exoticul artist nu prea e gustat de noi, care, în ceia ce privește gustul artistic oscilăm între un diletantism pretențios și o artă academică demodată. Ca și un epigramist, uneori de duh, d. Iser reda în câteva linii și tonuri, unele *tipuri* care se impun atențiunii noastre prin ridicolul ce se degajează din înfățișarea lor. Și *ridicolul* acesta e, când în portul unui gomoz oarecare sau al unei demi-mondene, când în atitudinea falsă și împrumutată a unor artiști care se produc într'un concert, când însfirșit, într'un grup oarecare, la șosea sau la curse, unde cei ce vor să cunoască unele vanități ridicule le pot găsi în preținsele moravuri ale unui public ce nu știe pentruce natura l-a înzestrat cu cele cinci simțuri. Și d. Iser ne spune aceasta în cele 60 și ceva de cartoane de o execuție inteligentă particulară genului de caricatură. Am remarcat la d. Iser și unele calități de armonie, care denotă un real temperament ce odată va putea ademeni un public, când el își va fi făcut o școală și va ști să prețuiască pe un artist numai pe simpla chestiune a armoniei coloristice.

Spiridon Antonescu

